

GLEDALIŠKI LIST

Narodnega gledališča v Ljubljani

1941-42

DRAMA

15 CVETKO GOLAR:
VDOVA ROŠLINKA

GLEDALIŠKI LIST
NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI
1941-XIX./42-XX. DRAMA Štev. 15

CVETKO GOLAR:

VDOVA ROŠLINKA

PREMIERA 23. APRILA 1942-XX

Fr. L.:

Rošlin in Rošlinka

»Prav na kratko hočemo opozoriti vse, ki bodo gledali to delo, da smo dobili končno ravno v Golarju slovenskega komediografa, ki nam je kar preko noči iz gorenjske pesmi in hentane kmetske lju-bezni podal pravo slovensko komedijo.

Takoj se ti zazdi, da romaš iz meglenea mesta v Poljanske hribe in tam prisede v krčmi romar sv. Balantina in kvantač Balantač in jih začne razdirati. Kar govori, je na pol nedolžna kvanta, na pol pobožnjaško zavijanje, ki te prisili na smeh.

In spomniš se končnic na starih panjih: kako je vodila domišljija čopič okornega samouka, ki je bil naslikal čebelam, kako lega poštena mati, vdova Rošlinka, v posteljo in vabi k sebi mladega fanta.

Da je od tragičnega do komičnega samo boren korak, ni treba ponavljati. Toda s kako čudovito lahkoto spravi pisatelj v dveh uricah smeha to pošteno mater Rošlinko do katastrofe, je nekaj prav posebnega in zato bo ta vesela igra, v kateri ni prav nič te- atra, še dolgo gospodovala po slovenskem odru.

Posebno je treba poudariti, da se takoj vidi, da je igro napisal odličan pesnik in obenem tudi možak, ki pozna oder in ki se je posebno zanimal za njegovo dikcijo in jo povzdignil skoro do vzorne barvitosti. Preprosto, z enim samim stavkom buši vati in ti si premagan.

Tako je pisal naš list ob prvi uprizoritvi »Rošlinke« v Ljubljani 20. februarja 1925. leta. Rošlinko je igrala P. Juvanova, Mamico V. Balatkova, Janeza I. Cesar, Balantača E. Kralj. Devet dni poprej pa je bila prvič vprizorjena v Mariboru, kjer je podala Rošlinko pok. B. Bukšekova, Janeza Pirnat, Balantača pa V. Bratina. Na turneji ljubljanske Drame smo jo igrali od Varaždina do Bitolja in je Janeza igral I. Levar, Jernejca pa M. Skrbinšek.

V sedANJI predelani obliki so jo prvič igrali v maju 1940. leta v Mariboru, kjer je bila Rošlinka M. Podkrajšekova, Janez V. Skrbinšek, Balantač pa M. Kosič.

O »Vdovi Rošlinki« in o njeni priljubljenosti med našimi podeželskimi igralci bi bilo odveč izgubljeni besede. Igrali so jo po vseh slovenskih odrih, tudi v Ameriki, kjer jo je v Clevelandu igrala naša rojakinja gospa Birkova. Tudi Praga in Plzenj sta jo igrala, ljubljanski akademiki pa so jo ponesli na otok Krk. V koroškem Skočidolu nad Vrbskim jezerom je imel tamkajšnji župnik pred igro navdušen govor na poslušalce.

* * *

E, staramo se, Rošlinka, staramo...! Toda prenovljena »Rošlinka« bo tudi pri nas nekaj novega.

V prvotni »Rošlinki« je bilo gledalcu žal take pametne kmet-ske gospodinje, ki se v tretjem dejanju osmeši. Cv. Golar jo je v novi obliki otel in rešil s tem, da je napisal Jernejcu večjo vlogo in večji pomen kot ga je imel prvotno. Na ta način je igra bistveno pridobila in — kar je važno — ohranila svoj zdravi humor prav do konca.

Harmonika, rajanje, petje in smeh,
tako mi svatujemo v gorskih vaseh!

Fr. Lipah:

„Hamlet“ na Drenovi gori

Zadnjič me sreča pred Dramo v Gradišču moj prijatelj Nace Kapelj in mi začne prijazno živgoleti:

»Slovinci smo majhen, toda izobražen narod, razdeljen na več pomembnejših in še manjših narodov, narečij in plemen. Še za Vodnika sta si bila Trnovo in Krakovo tako tuja, da sta imela vsak svojo narodno nošo in lastno narečje. Vse si znamo po svoje prikrojiti in skozi svoja očala pogledati in na ta način se pri velikih zadevah prav nič ne belimo glave ter lepo po svoje mirno živimo. Ravnokar sem slišal prav prijetno gledališko zadevo, ki je opombe vredna in da se jo na zvon obesi. Na Drenovi gori so sklenili igrati za predpust Shakespearjevega »Hamleta« in so si brez ozira na vse težave izposodili v gledališču knjigo.

Ko so jo doma na Drenovi gori vsi po vrsti prebrali, so pri marsikaterem poglavju ali prizoru zmajali z glavo, se spogledovali, dokler ni zadeve vzela v roko mati županja, ki tudi v tej občini zaleže več ko ves občinski odbor. Pisala je torej ljubljanskemu ravnatelju pismo ter mu na kratko razložila svoje opombe, popravke in spremembe. V pismu pravi gospa županja: »Nekatera mesta v igri »Hamlet« moramo na vsak način zaradi tukajšnjih krajevnih potreb in posebno z ozirom na mladino in njeno vzgojo in splošne moralne razmere prikrojiti, spremeniti ali celo opustiti. Navesti hočemo samo nekaj mest, ki so za našo občino preveč spodtakljiva:

1. Stari kralj Hamlet ne bo v naši uprizoritvi umorjen, ker se je tudi o našem ranjkem županu nekaj podobnega šušljalo, pa bi kak zloben element utegnil vzbuditi sum, da namiguje igra na županovo smrt.

2. Hamlet nastopa z mrtvaško glavo v roki. Lansko jesen se je pripetil pri nas prav neljub dogodek. Neki posestnik se je hotel maščevati nad občinskim tajnikom, češ da ga je ovadil glede davkov. Občinski tajnik ima pa sinčka, ki je tako strašljiv in zbeگان, da ne bo za nobeno rabo, kječjemu za študiranje. Tisti posestnik je izdolbel bučo, izrezal dve luknji kot oči in eno špranjo počez

kot usta in zobje. V bučo je postavil gorečo svečo in vse postavil na okno sobe, v kateri spi tista tajnikova sirota. Od takrat je tajnikov sinček tako preplašen, da ne prenese nobene mrtvaške glave več in bi se znalo zgoditi, da bi začel zato med predstavo tuliti. Mesto mrtvaške glave predlagamo zato rebro ali kako drugo važno kost, ki ne vpliva tako mrliško. Če bi vzeli rebro, ki vpliva zelo pomirljivo, bi nam tukajšnji mesar in prekajevalec, ki zelo ljubi gledališče, gotovo poklonil v ta namen kako sveže in še ne obrano rebro!

3. Hamlet podi Ofelijo v samostan. Tega ne bi priporočali, ker je lani hotela v samostan hčerka nekega uglednega odbornika, in sicer zaradi nesrečne ljubezni, potem se je pa premislila in šla rajši v Dalmacijo za natakario ter se tam dobro poročila. Priporočali bi, naj Hamlet Ofeliji kaj praktičnega svetuje, na primer gospodinjski tečaj, zaščitno sestro ali magari pjevačico, če že ne more živeti in ne mara v Dalmacijo za natakario. Dekle ne sme takoj obupati in staršem groziti s samostanom, če se fant kuja. Tu bi na tukajšnje mladenke zelo ugodno vplivalo in marsikateri starši bi se globoko oddahnili ter se rešili neprestanih skrbi.

4. Hamlet Polonija zabode, ker Polonij prisluškuje. To spominja na neko neprijetno zgodbo iz naše domače zgodovine. Gospod župan — takratni, prosim, ne sedanji, in sicer iz nam nasprotne stranke — je imel veliko nesrečo s svojo blagopokojne ženo, katera pa je imela spet to srečo, da ji je bil skoro vsak drugi bolj všeč. Ko je bila nekoč burna občinska seja in so možje odborniki župana zaradi postavke »razni nepredvideni stroški« silno pestili — je gospa županja v kuhinji streгла s pogačo in jeruzalemcem nekega golobra-dega mestnega potnika. Ko so se po seji odborniki razšli, je poklical gospod župan še ženo na tajno sejo, ji bral levite in jo ravno hotel zlasati, ko opazi, da za vrati nekdo prisluškuje. Pograbi tedaj štacunski meter z mize, odpre vrata in zarenči: »Da ne boš rekel, da si premalo slišal, na, še tole povrhu!« Rečši oplazi reveža tako nesrečno po glavi, da izgubi zavest, se iztegnil po tleh in že začel zavijati oči. Nesrečnik je bil občinski tajnik. Ves dan so ga potem pri županovih močili, župan mu je obljubil povišanje plače za posebne zasluge, županja pa, da pojde tajnikovi hčerki birmo vezat.

Tajnik se pa ni dal obuditi; tedaj položi župan celo prekajeno gnjat predenj. In svinjina ni odpovedala kot še nikoli ni. Tajnik je poskočil kot v sanjah, stisnil gnjat pod pazduho in jo odkuril iz sobe brez besede. Nato sta se župan in županja oddahnila ter se spustila znovega v zakonski prepir.

5. Ofelija gre iz obupa v vodo. Samo tega ne, prosim. Lani se je dacarjeva žena napila in se je hotela v potoku utopiti. Mož je zavpil za njo: »Če ne greš pri priči iz vode, te ustrelim!« Babnica se je jokavo majala nekaj časa po vodi in se končno izkobacala na breg, tu pa opazila, da ima mož v roki leseno puško iz igre »Rokovnjači«, ki smo jo lani igrali. Vpila in rezgetala je nad njim: »Torej tak si, da me še v vodo ne pustiš! Zdaj te pa tudi nikoli več ne pogledam! In na mojo zadnjo uro me strašiš z leseno puško. Norce briješ iz mene v največjem trenutku mojega življenja! Zdaj te pa res več ne pogledam!« Potem sta šla domov, ker ji je dacar zaupal, da mu je trški oštir poslal rešto prekajenih klobas in debelo pletenko belokranjske črnine. Čez dobre pol ure so tržani slišali iz dacarjevega stanovanja dve lepi pesmi:

»Že dolgo nismo pili ga« ter »Preljubo veselju, oj kje si doma...?«

6. V izvorniku se igra konča s Hamletovo smrtjo. Le tega ne, prosim, ker bomo igrali Hamleta na pustno nedeljo, pa bi ljudem gotovo ne bilo všeč. Moja sestrična, stara samica, ki natančno ve, kakšen bodi srečen zakon, je pogruntala prav zanimiv konec: Hamlet in Ofelija naj se poročita. To naj vpliva — pravi — moja sestrična — vzpodbudno na našo mladino, ki se tako boji zakonskega jarma, da smo starši, posebno tisti, ki imajo po več hčera, že v pravi stiski. Ne vemo več, v katero društvo naj se še vpišemo, dobrodelnost in podobni narodni nameni so nas že do kosti oglodali, ženinov pa nikjer. Toda v našem trgu je dovolj starih fantov celo s penzijo, a o ženitvi ne mara nihče nič slišati. Torej Hamlet in Ofelija naj se poročita, prevzameta kraljestvo in ostalo gospodarstvo, stara dva pojmeta v pokoj na podeželski grad, Polonij naj postane senator in upravitelj dvornih kleti, Laert pa veleposlanik v Parizu. Ker imamo izvrstnega plesnega mojstra v osebi našega brivca, ki se je pol leta učil v Šiški, vam izdamo tajnost, da boste

na Hamletovi svatbi videli najmodernejše plesе. Vše, še dacarka, znamo tango.

Končno še majhen predlog: ker je v našem kraju nekaj rogovilastih študentov, ki so v mestu gledali to predstavo ter pripovedujejo o njej precej nepristojne stvari, smo sklenili, da izpremenimo naslov igre, da ne bi kdo mislil, češ, Hamlet z Drenove gore je isti kot v Ljubljani.«

Do tu gre poročilo z Drenove gore.

Gledališki ravnatelj je na vse pristal. Misli si je: »Če hočejo na Drenovi gori imeti takega Hamleta, kdo bi jim ga branil, naj ga igrajo na pustno nedeljo s kislim zeljem in špehovko po vrhu!«

Nekaj pa je le rodila ta predstava: V Stratfordu na Angleškem je slavni Shakespeare pokopan. Učenjaki so se dolgo prepirali, kateri grob je prav za prav njegov.

Zdaj ne bo več prepira:

Tam, kjer se je mrlič popolnoma obrnil —
tam je Shakespearov grob.

Orog Shakespearja v Drami

(Malo spominov in malo številke.)

Pred petindvajsetimi, no, pa recimo pred tridesetimi leti Ljubljana ni posebno cenila one komade, ki jih je uprizarjalo gledališče, ki so se imenovali »klasični«. Z vzdevkom »klasičen« opremljen komad je bil prav po tihem že ožigosan in ocenjen za dolgočasno zadevo, katera mora zanimati študente, morda profesorje in neznatno peščico druge »literarno« naobražene publike. — Tudi Shakespear je dobil pečat, da je strela »klasičen«, to je, dolgočasen. Res si je vodstvo vselej prizadevalo, da je uprizorilo vsako sezono po enega Shakespearja — vendar z uspehom ni bil kronan prav noben. — Kje tiče vzroki? Videli jih bomo.

* * *

Ko je leta 1918. odprlo slovensko gledališče zopet svoje duri, je vzelo v repertoar tudi Shakespearja. Jasno! Saj dobro gledališče

brez njega ne more dobro živeti. Zgodi se pa tudi izbira pogosto iz prestižnih razlogov. Klic po Shakespearju pa ne sme biti kar tako — biti mora predvsem iskren. Zato tudi »Hamlet«, ki ga je uprizoril H. Nušič, ni prinesel odrešenja in ni pokazal potrebe po Shakespearju.

* * *

Tu v letu 1919. ali bolje 1920., lahko pričnemo iskati ključ, ki je odprl našemu občinstvu, igralcu in režiserju neizčrpne zakladnice velikega dramatika. Ta ključ je nosil s seboj mojster Župančič, ki je s svojimi prevodi naredil Shakespearja dostopnega vsem slojem, tako, da lahko trdimo, da je Shakespeare pri nas najbolj igran avtor, da je popularen kot le redkokteri. — Poglejmo malo nazaj, kaj se je dogajalo v Drami s Shakespearjem dvajset let.

* * *

Sezona 1919/20 prinese na novo redigiran prevod »Beneškega trgovca«. Prvi prevod je izdala Slovenska Matica — ta je bil ves prenovljen. Syloka igrata izmenoma I. Osipovič in Danilo. Prvi je vodil istočasno režijo. Partia — ga. Šaričeva.

(Dalje.)

Spomini Stanislavskega

(Iz knjige »Igralčevo delo na samem sebi«)

Brez premisleka je pričel Arkadij Nikolajevič pripovedovati, da praznuje Maloletkova danes svojo preselitev, na katero je povabila šolske tovariše in znance. Eden izmed njih, ki je dobro poznal Moskvina, Kačalova in Leonidova, je obljubil, da privede katerega izmed njih na veselico. Rad bi naredil veselje učencem naše šole. Toda nesreča je hotela, da je stanovanje mrzlo. Zimske oknice še niso vstavljene, tudi drv še ni, nenadoma pa je nastopil mraz, ki je tako ohladil sobe, da ne bi bilo mogoče v njih sprejeti častnih gostov. Kaj storiti? Drva so se dobila pri sosedih, v sprejemnici ste zakurili v kaminu, ki pa se je pričel kaditi. Morali ste drva

politi in poslati po dimnikarja. Med njegovim delom se je popolnoma stemnilo. Zdaj lahko spet zakurite, toda drva so mokra in nočejo goreti. Gostje pa lahko vsak čas pridejo...

Zdaj pa mi povejte, kaj bi počeli, če bi bila ta moja izmišljena zgodba resnična?»

Notranji vozal vseh med sabo zvezanih pogojev je bil krepko zadržan. Če smo ga hoteli razvezati in se rešiti iz nerodnega položaja, smo morali poklicati na pomoč vse svoje človeške sposobnosti.

Posebno nas je vse v teh okoliščinah razburjal prihod Leonidova, Kačalova in Moskvina. Sramoto pred njimi smo čutili posebno ostro. Zavedali smo se jasno, »če bi« se taka zadrega primerila v resnici, da bi nam povzročila veliko neprijetnih, razburljivih trenutkov. Vsak izmed nas je skušal pomagati, si izmišljal načrte za ravnanje, jih predlagal tovarišem v presojo in jih skušal izvršiti.

»Tokrat,« — je izjavil Arkadij Nikolajevič, — »lahko rečem, da ste ravnali resnično, se pravi smotrno in produktivno.

In kaj vas je pripravilo do tega? Mala besedica: »če bi.«

Učenci so bili navdušeni.

Zdelo se nam je, da so nam odkrili »čudotvorno besedo«, s pomočjo katere nam je vse v umetnosti postalo dostopno in če nam kakšna vloga ali študija ne pojde od rok, bo treba samo izgovoriti besedo »če bi«, pa pojde kakor po maslu.

»Potem takem,« — je zaključil Torcov, — nas je današnja ura poučila, da mora biti odrsko dejanje notraje utemeljeno, logično, dosledno in možno v resničnosti.

(Dalje.)

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavniki: Oton Župančič. Urednik: Josip Vidmar. Za upravo: Josip Vidmar. Tiskarna Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

La vedova Roslinka

COMMEDIA IN TRE ATTI DI CVETKO GOLAR

Regia di *Fr. Lipah*.

Vedova Roslinka	P. Juvan
Manica, sua figlia	V. Juvan
Tončka	Simčič
Rožmanov Janez	Presetnik
Balantač, pellegrino	Košič
Jernejec	Bratina
Gašpar	Raztresen
Tinče	Starič

Si svolge nella casa della vedova Roslinka, il primo atto un giorno di festa, il secondo una domenica, il terzo un giorno feriale.

La cassa si apre alle ore 17 Inizio della rappresentazione alle ore 17
Fine dello spettacolo alle ore 19:45

Platea:	I. fila	Lit.	15'—	Posti aggiunti nei palchi aggiunti:		
	II.-III. "	"	14'—	platea		Lit. 10'
	IV.-VI. "	"	12'—	I. fila "		" 6'
	VII.-IX. "	"	12'—	balcone "		" 10'
	X.-XI. "	"	10'—	Balcone: I. "		" 8'
	XII.-XIII. "	"	8'—	II. "		" 5'
Palchi: platea (4 persone)		"	56'—	Galleria I. fila "		" 3'
I. piano		"	56'—	II. "		" 4'
balcone		"	40'—	III. "		" 1'
				Ingresso in galleria		" 2'
				Ingresso per gli studenti		"

I biglietti si vendono alla cassa diurna del Teatro dell'Opera dalle 10.30 alle 12.30 e dalle 17, alla cassa del Teatro drammatico mezz'ora prima dell'inizio delle rappresentazioni. Le tasse sono comprese.

Vdova Rošlinka

KOMEDIJA V TREH DEJANJIH. SPISAL: CVETKO GOLAR.

Režiser: *Fr. Lipah.*

Vdova Rošlinka	P. Juvanova
Manica, njena hči	V. Juvanova
Tončka	Simčičeva
Rožmanov Janez	Presetnik
Balantač, romar	Košič
Jernejec	Bratina
Gašpar	Raztresen
Tinč	Starič

Godi se v hiši vdove Rošlinke.

Prvo dejanje na sopraznik, drugo dejanje nedeljskega večera, tretje dejanje v delavnik.

Blagajna se odpre ob 17

Začetek ob 17:30

Konec ob 19:45

Sedeži I. vrste	Lit. 15 ^{.-}	Dodatni ložni sedeži: v parterju	Lit. 10 ^{.-}
" II.-III. vrste	14 ^{.-}	v I. redu	10 ^{.-}
" IV.-VI. "	12 ^{.-}	balkonski	6 ^{.-}
" VII.-IX. "	12 ^{.-}	Balkon: Sedeži I. vrste	10 ^{.-}
" X.-XI. "	10 ^{.-}	" II. "	8 ^{.-}
" XII.-XIII.	8 ^{.-}	Galerija: Sedeži I. vrste	6 ^{.-}
v parterju (4 osebe)	56 ^{.-}	" II. "	5 ^{.-}
v I. redu (4 osebe)	56 ^{.-}	" III. "	4 ^{.-}
balkonske (4 osebe)	40 ^{.-}	Galerijsko stojnice	1 ^{.-}
		Dijaško "	2 ^{.-}

Blagajnice so v predprodaji pri dnevni blagajni v opernem gledališču od 10.30 do 12.30 in od 17. pri blagajni v drami pol ure pred pričetkom predstave. Takse so vračunane.

